

La citació interessada dels «Col·loquis»

Autor: Lluís Batlle i Rossell

Data de publicació: 13-07-2015

En Lluís Batlle fa notar que l'historiador Ricard García Cárcel desfigura una citació bo i adaptant-la als seus interessos.

Tot sovint veiem acusacions contra l'Institut Nova Història d'escollir interessadament fragments de textos i de recopilar i ensenyar només la informació que dóna suport a les seves tesis. Aquestes tesis —reescritura de la Història atribuint les gestes catalanes a Castella i d'altres regnes— són prou contràries a la Història Oficial perquè no n'haguéssim de trobar ni mica d'informació que hi donés suport. A més, els investigadors de l'Institut Nova Història es troben amb una tasca enorme al seu davant: fer una recopilació de dades que en general no ha fet ningú fins ara, i amb el greuge d'anar a contracorrent. Aquesta situació impedeix a molta gent de fer un judici imparcial entre les proves aportades per l'INH i les del discurs encara dominant, el qual gaudeix clarament de l'avantatge d'anys de dedicació.

M'ha semblat bo, doncs, mostrar un exemple de com historiadors reputats dels nostres temps fan una recerca també ben interessada en els seus objectius, fins al punt que arriben a citar paràgrafs de manera que el sentit de l'original quedi completament alterat cap al seu costat. L'exemple fa referència a un paràgraf de tots ben conegut d'En Cristòfol Despuig, als seus Col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa¹. Fa així:

[...]; y la jornada de les Yndies del mar Océano, que Christòfol Colom, genovés, començà y après acabaren Ferrando Cortés y Francisco Pissarro, ab pròspera fortuna del mateix rey Don Fernando de Aragó, per manament y ordre del qual se comensà, se ha de atribuir no gens a castellans.

Aquest és el paràgraf tal com el trobem al manuscrit B-20 de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Actualment, aquest és l'únic manuscrit que coneixem dels Col·loquis, i segons l'Eulàlia Duran, aquest seria de començaments del s.XVIII, segurament copiat de l'original². Ara bé, al 1877 En Fidel Fita va editar els Col·loquis, fins llavors inèdits. Els text d'aquesta edició és lleugerament diferent d'aquell del manuscrit B-20, i això fa pensar que En Fidel Fita disposava d'un manuscrit diferent avui desaparegut³. En tot cas, podem dir que només disposem de dues còpies del text, cap

d'anterior al s. XVIII. Podem veure, concretament, el paràgraf en qüestió segons el text d'En Fidel Fita⁴:

[...] y la jornada de les Indies del mar Occéano, que Christófol Colom, genovés, comensá y après acabaren Ferrando Cortés y Francisco Pizarro à la próspera fortuna del mateix rey D. Fernando de Aragón per manament y orde del qual se comensase á de atribuir no gens als castellans.

Vegem ara com en Ricard García Cárcel, catedràtic en Història Moderna de la Universitat Autònoma de Barcelona, es refereix a aquest paràgraf, tant en el seu segon volum de Historia de Cataluña, Siglos XVI-XVII⁵, com en l'article Fernando el Católico y Cataluña⁶, que tot seguit citem. Veurem que el text ja no parla d'una descoberta castellana d'Amèrica, i per això el reproduïm en bona part, però cal comparar la citació parcial que fa de Los col·loquis amb els textos complets que coneixem:

El estudio realizado por Manzano de los años previos al descubrimiento desde la llegada de Colón a la Rábida en 1484 obliga a revisar el mito del exclusivo apoyo castellano a Colón. Son los reyes, no sólo la reina, los que lo reciben en las diversas audiencias. El rey Fernando tendrá la intervención decisiva al encomendar a dos personas, en el último momento, el proyecto de Colón: a fray Hernando de Talavera y a fray Diego de Deza. El propio Fernando se ufana de su decisión. En 1508, dirigiéndose al capítulo general de la Orden de San Francisco reunido en Barcelona, hizo constar «haber sido yo la principal cabeza de que aquellas islas se hayan descubierto». Unos años más tarde, Cristófol Despuig escribía en sus Col·loquis: «La jornada de las Indias del Mar Océano que Cristóbal Colón genovés comensà y après acabaren Fernando Cortes y Francisco Pizarro, a la próspera fortuna del rey Fernando de Aragón, por manament y ordre del qual se comensa se ha d'atribuir». Si importants valedores tuvo Colón en Castilla, también los tuvo en la Corona de Aragón, como fray Diego de Deza, Juan Cabrero, Juan de Coloma y Luis de Santángel. La gestión administrativa y económica del descubrimiento hay que adjudicársela a la Corona de Aragón.

Efectivament, com veiem, fa desaparèixer l'expressió segons la qual la gesta no s'ha d'atribuir «gens a castellans», així com castellanitza el nom de Cristòfor Colom, entre d'altres. Potser en Ricard García Cárcel no va mirar cap dels textos coneguts d'En Cristòfor Despuig i va simplement citar-lo a partir d'un article d'un altre historiador reputat. En tot cas, qualsevol que s'interessí per esbrinar la història del nostre país ha de saber que li cal anar amb peus de plom. No només el relat dels historiadors d'ofici és fet a mida del que més els convé explicar, sinó que aquests fins i tot han passat el ribot a les citacions com més els ha convingut.

Lluís Batlle i Rossell

8 de juliol del 2015

ANOTACIONS

1 DESPUIG, CRISTÒFOL, Los col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa. Edició, introducció i traducció a cura de Joan Antoni González. Ehumanista/IVITRA 1 (2012), p. 245-451. <http://data.inh.cat/files/files/120723144121271.pdf> (pàg. 281). Enllaç obtingut de l'article d'en Carles Ibáñez on menciona aquest paràgraf dels Col·loquis: <http://www.inh.cat/articulos/El-tortosi-Cristofor-Despuig-assegurava-a-mitjan-segle-XVI-que-els-castellans-no-van-participar-de-cap-manera-a-la-descoberta-d>

2 GONZÁLEZ, JOAN ANTONI, La transmissió de Los Col·loquis de la Insigne ciutat de Tortosa, de Cristòfol Despuig, i altres notes sobre l'obra. Recerca, 14 (2012). p. 315-318. <http://www.raco.cat/index.php/Recerca/article/viewFile/276759/364686>

3 Ibid.

4 DESPUIG, CRISTÒFOL, Los col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa. 1557. La renaixença, 1877. Pròleg d'En Fidel Fita. Pàg. 47. <http://mdc.cbuc.cat/cdm/compoundobject/collection/llibimps19/id/4747/rec/1>

5 GARCÍA CÁRCEL, RICARDO, Historia de Cataluña Siglos XVI-XVII, La trayectoria histórica. Editorial Ariel, 1985.

6 GARCÍA CÁRCEL, RICARDO, Fernando el Católico y Cataluña. 2006. http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/fernando-el-catlico-y-catalua-0/html/00ebc326-82b2-11df-acc7-002185ce6064_6.html